

Studia Bezpieczeństwa Narodowego
Zeszyt 20 (2021)
ISSN 1508-5430, s. 33-46
DOI: 10.37055/sbn/146282

Instytut Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

National Security Studies
Volume 20 (2021)
ISSN 1508-5430, pp. 33-46
DOI: 10.37055/sbn/146282

Institute of Security and Defense
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

KULTURA STRATEGICZNA WĘGIER W ASPEKCIE BEZPIECZEŃSTWA PO ZMIANACH USTROJOWYCH

THE STRATEGIC CULTURE OF HUNGARY IN THE ASPECT OF SECURITY AFTER THE POLITICAL CHANGES

Olivér Balogh

ORCID: 0000-0001-5069-0087
Wojskowa Akademia Techniczna

Abstrakt. Celem poniższego artykułu jest przeprowadzenie analizy na temat kultury strategicznej Węgier po zmianach ustrojowych. Poznanie węgierskiej kultury strategicznej jest niezbędne do zrozumienia decyzji strategicznych i politycznych dotyczących bezpieczeństwa dla sojuszników oraz partnerów politycznych. Węgierska strategia opiera się między innymi na położeniu geopolitycznym, doświadczeniach historycznych o sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej. Węgry są małym krajem, co uwarunkuje jego kulturę strategiczną. Kraj podobnie jak inne państwa w regionie po upadku Układu Warszawskiego jednoznacznie określił cel strategiczny - dołączenie się do struktury euroatlantyckiej. Najważniejszymi momentami okresu badanego jest zaproszenie do Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w 1999 roku oraz dołączenie do Unii Europejskiej w 2004 roku. W badanym okresie 1990-2020 zostało wydanych 5 strategii bezpieczeństwa narodowego. Dokumenty te są podstawą do analizy kierunku rozwoju, jak i współpracy w aspekcie bezpieczeństwa kraju. Węgry od zmian ustrojowych prowadzili pokojową politykę w regionie. Mimo zgrzytów historycznych ciągnących się od dwóch wojen światowych, traktaty pokojowe nie zostały głównym elementem kultury nienawiści i wrogości. Najnowsza strategia z 2020 roku wydana na początku pandemii Sars-CoV-2 jest jedną z najbardziej rozbudowaną od 1990 roku. Mimo 30 lat od zmianach ustrojowych nie można mówić o własnej kulturze strategicznej Węgier. Kraj o małej potencjale społeczno-gospodarczym w dobie globalizacji nie ma możliwości tworzenia własnej kultury strategicznej bez uwzględnienia otoczenia a także sojuszników i organizacji międzynarodowych działających w regionie. Wynika to między innymi z charakteru uchwalenia i pracy nad strategią. Analiza opiera się na analizach dokumentów strategicznych w okresie 1990-2020, a także literatury węgierskiej. Ze względu na analizy dokumentów i literatury można wywnioskować charakterystyczne cechy kultury strategicznej regionu Środkowej Europy, a także doświadczenia historyczne z czasów zimnej wojny i strefy wschodniej do której Węgry należą.

Słowa kluczowe: strategia bezpieczeństwa, kultura strategiczna, Węgry, Europa Środkowa, bezpieczeństwo

Abstract. The aim of the article is to analyze the strategic culture of Hungary after the political changes in 1990. Getting to know the Hungarian strategic culture it is inevitable to understand the strategic political decisions regarding security for political allies and partners. The Hungarian strategy is based, inter alia, on the geopolitical situation, historical experience, internal and external situation. Hungary's culture is conducted by small countries situation. The country, similarly, to others in the region after the collapse of the Warsaw Pact, clearly defined its strategic goals, which included the joining the Euro-Atlantic structures. The most important moments of the analyzed period are the invitation to the North Atlantic Treaty Organization in 1999 and joining to the European Union in 2004. In the period from 1990 to 2020, five national strategies were issued. These documents are the basis for the analysis of development directions and cooperation in the aspect of security. Since the political changes, Hungary has pursued a peaceful policy in the region. Even the historical experiences of the two lost world wars and peace treaties, did not remain the main element of the Hungarian culture of hatred and hostility. The latest strategy from 2020, released at the beginning of the Sars-CoV-2 pandemic, is one of the most extensive strategy since 1990. Despite 30 years after the political changes, it is impossible to speak of Hungary's own strategic culture. A country with a small socio-economic potential in the era of globalization cannot create its own strategic culture without considering its location, allies and international organizations operating in the region. This is due, inter alia, to the nature of the adoption and work on the strategy. The analysis is based on analyzes of strategic documents in the period 1990-2020, as well as Hungarian literature. Due to the analysis of documents and literature it is possible to deduce the characteristic features of the strategic culture of the Central European region as well as historical experiences from the Cold War and the Eastern zone to which Hungary belongs.

Keywords: strategic culture, security strategy, Hungary, Central Europe, security

Wstęp

Poniższa analiza będzie miała na celu przybliżyć problematykę kultury strategicznej Węgier w okresie 1990-2020, czyli ostatnich trzydziestu lat. Celem analizy jest, poza przedstawieniem procesu zmian w kulturze, ocena myśli strategicznej w tym okresie. Tą tematyką na Węgrzech dotychczas zajmowało się mało osób, czego efektem jest brak obszernej literatury w tej tematyce. Głównymi ekspertami w temacie na Węgrzech są: Péter Tálas i Tamas Csiki-Varga pracownicy Instytutu Badań nad Strategią Bezpieczeństwa i Obrony na Uniwersytecie Służb Publicznych w Budapeszcie.

Kulturę strategiczną Węgier trudno jest określić, ponieważ w okresie bipolarnym państwo to podlegało Układowi Warszawskiemu i nie posiadało własnej suwerennej myśli strategicznej. Należy nadmienić, iż po zmianach ustrojowych podobnie jak w całym regionie elity polityczne i naukowe nie były przygotowane do tworzenia myśli strategicznej ze względu na dynamicznie zmieniające się wydarzenia i wyzwania w regionie. Z tego względu można mówić o powstaniu kultury strategicznej dopiero po ustabilizowaniu sytuacji wewnętrznej Europy Środkowej. Powstała elita polityczna, stanowi podmiot odpowiedzialny za powstania dokumentów strategicznych, takich jak: Strategia Bezpieczeństwa Narodowego, Biała Księga czy inne strategie resortowe.

Uwarunkowania kultury strategicznej na Węgrzech po zmianach ustrojowych

Do podstawowych elementów kultury strategicznej zaliczono doświadczenia historyczne, położenie geograficzne, filozoficzno-kulturową myśl narodową, system gospodarczo-społeczny, społeczną percepcję bezpieczeństwa, stan obronności państwa. Kultura strategiczna jest więc skutkiem długookresowej analizy wydarzeń i zachowań społeczeństwa wobec znaczenia bezpieczeństwa. Warto zaznaczyć, że ze względu na charakter polityczny, głównymi twórcami dokumentów strategicznych są politycy, z tego względu największy wpływ na kulturę i myśl strategiczną w społeczeństwie ma władza polityczna.

Na podstawie Słownika terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego kultura strategiczna to „społeczne przekonanie, wynikające z tożsamości i głównego nurtu kultury politycznej danego społeczeństwa, idee, wartości, normy, rodzaje wiedzy, postawy i wzory zachowań dotyczące rozumienia bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego, a zwłaszcza celów, zakresu i sposobów używania siły zbrojnej i innych rodzajów siły w stosunkach międzynarodowych” (Pawłowski 2010, s. 67). Z tej definicji można dojść do pierwszego wniosku, iż największy wpływ na kulturę strategiczną Węgier miały dwie przegrane wojny światowe na skutek, których państwo stało się jednolite narodowo, natomiast utraciło większość terytorium i ludności. Skutkiem tych wojen utraciło ono rolę państwa średniego w Europie i stało się małym państwem w skali światowej i europejskiej. Z tego powodu Węgry stały się państwem podporządkowującym się decyzjom i dążeniom mocarstw europejskich i światowych.

Do poszukiwania dróg budowy bezpieczeństwa Węgry w okresie 1990-1999, postępowaly podobnie jak inne państwa Europy Środkowo-Wschodniej. Głównymi kierunkami w tym okresie były europeizacja, renacjonalizacja i globalizacja tych państw. Społeczeństwo nie było zainteresowane wyjściem z kryzysów gospodarczo-społecznych i sukcesywną modernizacją tego regionu. Jedynym aspektem, którym społeczeństwo było zainteresowane to niedopuszczenie do następnej wojny w regionie. Po odzyskaniu wolności myśl polityczna kierowała się strategią suwerenności narodowej. Wynika to z wcześniejszej podwładności względem ZSRR. Okres ten charakteryzuje się zmianą w myśli bezpieczeństwa, odchodząc od stricte militarnego i politycznego podejścia, poszerzając pojęcie bezpieczeństwa. W tym okresie Węgry, w zależności od sprawowanych rządów w kraju, w różnym stopniu osiągnęły swoje cele dotyczące zintensyfikowania europeizacji, globalizacji oraz renacjonalizacji.

W węgierskiej nomenklaturze głównymi dokumentami warunkującymi strategiczne myśli jest Strategia Bezpieczeństwa Narodowego oraz strategie resortowe, wśród nich warto wymienić Strategie Obronności Węgier. Jak twierdzi P. Tálas powstanie tych dokumentów natomiast nie warunkuje posiadania kultury strategicznej przez Węgry (Tálas 2014, s. 4). Wynika to między innymi z braku zainteresowania zagadnieniem bezpieczeństwa społeczeństwa. W największym stopniu

spadło zainteresowanie aspektem bezpieczeństwa po dołączeniu do NATO i UE wraz z ustabilizowaniem sytuacji na Bałkanach. Zainteresowanie bezpieczeństwem wróciło dopiero wraz z kryzysem migracyjnym i wydarzeniami jakie miały miejsce na Węgrzech. Od 2015 roku kultura strategiczna nabiera znaczenia nie tylko na poziomie politycznym, ale także społecznym, czego efektem było wywieranie nacisku na węgierskich ekspertów, aby do głębszej analizy kultury strategicznej. Skutkiem tego będzie powstanie kultury strategicznej Węgier w aspekcie bezpieczeństwa.

Kulturę strategiczną w uwarunkowaniu historycznym można określić strategią małego państwa. Oznacza to, że Węgry nie mają możliwości wpływać w dużej mierze na środowisko bezpieczeństwa i otoczenie. Wynika z tego, że Węgry mogą prowadzić politykę podporządkowaną organizacjom międzynarodowym i mocarstw albo pacyfistyczną (Csíki 2013, s. 4). Ze względu na potencjał militarny, jak i gospodarczo-społeczny Węgry są mało znaczącym krajem w Europie, której może przeciwstawić się jedynie za pomocą prowadzonej polityki zagranicznej. Podobnie jak w innych państwach regionu aspekty polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, były ważniejsze niż sprawy wewnętrzne i tak jest na Węgrzech do dzisiaj.

Jeden element w kulturze strategicznej nie zmienił się od 1920 roku. Jest nim ochrona mniejszości węgierskiej znajdującej się spoza granicami Węgier w Akwenie Karpackim. Prawa mniejszości węgierskiej są i będą odgrywać znaczącą rolę w myśli strategicznej. W mniejszym stopniu dbałość o mniejszość węgierska odbyła się w czasach rządów partii lewicowych, natomiast za czasów rządów Fideszu¹ odegra ona znaczącą rolę w stosunkach z sąsiadami (Jagusiak, Jagiełło-Tondera 2020, s. 179-191).

W celu przedstawienia całościowej analizy niezbędne jest przeprowadzenie analizy procesu decyzyjnego dokumentów strategicznych. W latach, kiedy rządziły partie konserwatywne (1990-1994, 1998-2002, od 2010 roku) decydentami o kierunkach rozwoju, celów i priorytetów strategicznych był premier i rząd. W okresie rządów partii lewicowych (1994-1998, 2002-2004) Ministerstwo Spraw Zagranicznych określało strategiczne cele polityki bezpieczeństwa Węgier. Szczególnie ważnym pod względem strategicznym było podjęcie decyzji w sprawie podpisania tzw. listy ośmiu. Rządy Medgyesyego określiły stanowisko proamerykańskie w przeciwieństwie do niemieckiego, którzy byli przeciwni polityce agresji na Irak. Był to ważny moment, ponieważ głównym decydem w tej sprawie był minister ds. zagranicznych, a nie premier i rząd. Okres rządów Gyurcsány skutkował centralizacją myśli strategicznej i powrotem kontynuacji procesu decyzyjnego za rządów konserwatywnych. Od 2004 roku do dzisiaj głównymi decydentami w wyznaczaniu celów strategicznych stał się gabinet rządu i Ministerstwa Obrony Kraju. Skutkiem tego procesu decyzyjnego stało się to, że strategia bezpieczeństwa narodowego była podpisana przez premiera i jest decyzją w randze decyzji rządu a nie parlamentu. O węgierskiej kulturze strategicznej świadczy to, że mimo strategii resortowych,

¹W latach 1998-2002, 2010-2022.

które są dokumentami wykonawczymi SBN ostatnie dwa dokumenty strategiczne powstały w ciągu ośmiu lat różnic. Mimo tego, że wydarzenia na świecie wymagałyby całkowitej zmiany bądź poprawienia pewnych aspektów strategicznych.

Środowisko bezpieczeństwa Węgier w latach 1990-2020

Po upadku świata dwubiegunowego region znalazł się w sytuacji, w której państwa stały się zagrożone wybuchem następnej wojny w Europie do jakiej doszło na Bałkanach. Pierwszym krokiem była stabilizacja więzi politycznych z sąsiadującymi krajami a także poszukiwanie przyjacielskiej współpracy mimo często wrogo nastawionej polityki, jak to wyglądało po rewolucji w Rumunii, gdzie mniejszość węgierska była nęskadowana. Wojna domowa i konflikty zbrojne na Bałkanach doprowadziły do potrzeby dołączenia się do struktury militarnej, która umożliwiła utrzymanie bezpieczeństwa militarnego. Jednocześnie z nasilaniem konfliktu w byłej Jugosławii nastąpiło zaproszenie Węgier do NATO. Było to możliwe dzięki przyjaznemu środowisku struktury euroatlantyckiej do współpracy w latach 90. Węgry w tym okresie słusznie zrealizowały zbliżenie do tej struktury, które dla małego państwa oznaczało możliwości realizacji priorytetów politycznych i interesów narodowych.

W tym okresie powstały dwa dokumenty o stopniu strategii bezpieczeństwa w 1993 roku a później w 1998 roku (Decyzja Parlamentu Węgier 1993). Oba dokumenty zostały uchwalone przez parlament o randze decyzji. W dokumencie pierwszym przyjęto, że Węgry nie mają wrogów i uznano, że będą dbały o dobre stosunki w regionie. Podkreślono ważność ograniczenia broni komercyjnych jak i ABC, co wpłynie pozytywnie na bezpieczeństwo regionu. Węgry ze względu na ich ograniczony potencjał określiły brak wrogów w regionie. Jak pierwszy dokument nie świadczy wprost o zbliżeniu się węgierskiej polityki do integracji euroatlantyckiej, dokument z 1998 roku określa to jako strategiczny priorytet Węgier (Decyzja Parlamentu Węgier 1998). Za pomocą członkostwa w organizacjach międzynarodowych Węgry mogą skutecznie zrealizować własne cele polityczne i gospodarcze.

Pod względem położenia geopolitycznego polityka węgierska słusznie podjęła cele strategiczne w ramach dołączenia się do architektury bezpieczeństwa europejskiego. Unia Europejska i NATO są podstawową gwarancją rozwoju i bezpieczeństwa w regionie natomiast organizacje takie jak OBWE i Rada Europy mimo stracenia znaczenia dalej odgrywają rolę w budowie zaufania, współpracy i bezpieczeństwa. Mimo osiągnięcia celów dołączenia do struktury zabrakło określenia jednoznacznych celów jakie Węgry mają osiągnąć w tej strukturze.

31 marca 2004 roku została przyjęta przez Węgierską Partię Socjalistyczną nowa „Narodowa Strategia Bezpieczeństwa Węgier”. Strategia ta kładła nacisk na rolę NATO, które miało możliwość zapewnienia bezpieczeństwa w tym regionie oraz jako zadanie wyznaczyło rozpowszechnienie demokracji poza regionem euroatlantyckim, np.

Białoruś i Ukraina (Decyzja Rządu 2004). W tym okresie Węgry brały udział w misjach wojskowych w Iraku i Afganistanie. Mimo tego najważniejszym dla strategicznej myśli były dalsze reformy gospodarcze i sprawy wewnętrzne. Strategia określiła najważniejsze czynniki kształtujące politykę zagraniczną Węgier w tym okresie:

- a) aktywność w podejmowaniu decyzji w ramach międzynarodowych organizacji euro-atlantyckich;
- b) wzmocnienie współpracy regionalnych w tym V4;
- c) rozwijanie i poszerzenie współpracy dwustronnej z sąsiednimi państwami. (Nyzio, 2013).

Po dołączeniu się do struktury euroatlantyckiej kryzys gospodarczy, który odczuwalny był na całym świecie, spowodował poważny kryzys na Węgrzech. Skutkiem stała się duża inflacja, wzrost bezrobocia, drastyczny wzrost kursu walut. Z tego względu następny dokument strategiczny z 2012 roku kładł duży nacisk na przygotowanie się na następny kryzys gospodarczy a także związane z nimi zagrożenia. Główne kierunki polityki bezpieczeństwa natomiast zostały niezmienione. Najważniejszym regionem interesu został Akwen Karpacki, a także ze względu na doświadczenia historyczne tworzące duże zagrożenie Bałkany i Europa-Wschodnia (Decyzja Rządu 2012). Ze względu na brak poważnego potencjału i sukcesywną degradację sił wojskowych, znaczenie Wojska Węgierskiego jako narzędzia do osiągnięcia celów politycznych w środowisku międzynarodowym drastycznie zmalało. Mimo aktywności w wojnie w Iraku i Afganistanie nie doszło do zatrzymania degradacji potencjału. Na podstawie rozkazu 85/2007 Ministra Obrony Węgier z 2007 roku do 2018 roku ograniczono do 1000 osób kontyngent wojskowy w misjach zagranicznych (Chabasińska, Warchał 2019, s. 331-348). Liczba ta jest bardziej reprezentacyjna na pokaz solidarności sojuszniczej niż rzeczywista siła wojskowa.

Do kryzysu migracyjnego węgierska kultura strategiczna była ograniczona do percepcji bezpieczeństwa społeczno-gospodarczego. Znaczenie sektora militarnego a jeszcze bardziej polityczne interesy poza Akwenem Karpackim były minimalne. Do tego okresu głównym interesem kraju było utrzymanie pokoju w regionie i przestrzeganie pokoju i obrony interesów wspólnych euroatlantyckich.

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego² Węgier z 2020 roku dotyczy geostrategicznego położenia kraju. W punkcie 19 uznaje położenie Akwenu Karpackiego jako historyczną strefę uderzeniową między tradycyjnymi mocarstwami. Rola ta ciągle dotyczy regionu w XXI wieku, co stanowi szansę, jak i może stanowić ryzyko dla regionu w grze mocarstw. Węgry są państwem małym, wynika to z potencjału państwa, dlatego jego rola geopolityczna jest mała w Europie, lecz większą rolę

² „Dziedzina strategii narodowej, będąca teorią i praktyką ukierunkowaną na przygotowanie i wykorzystanie potencjału państwa dla osiągnięcia celu przeciwdziałania wszelkim zagrożeniom jego bytu i rozwoju, ujmowanym w skali ogólnej i mającym długofalowy charakter” [w:] (Nowak, Nowak 2011, s. 190).

może odegrać w regionie Akwenu Karpackiego, który jest regionem aktywności politycznej. Ze względu na status członkostwa w NATO i UE Węgry mają możliwość oddziaływać na arenie politycznej w Europie i poza nią. Gwarancją jaką stanowi kolektywna obrona w Sojuszu Północnoatlantyckim i gospodarcze możliwości jakie kryją się w członkostwie Unii Europejskiej są podstawowym elementem stabilności w regionie. Strategia jednoznacznie podkreśla, że nie uznaje żadnego państwa jako wroga, przeciwnika co nadaje znaczenie, że Węgry jako małe państwo nie miałyby szansy bez wsparcia sojuszników w konflikcie z innym państwem w regionie. Pod względem położenia geopolitycznego i więzi historycznych Węgry nie planują stworzyć sił prewencyjnych i uderzeniowych, aby nie stworzyć konfliktu w Akwenu Karpackim z sąsiadującymi państwami. Ze względu na położenie i potencjał państwa powinno posiadać cel budowy zaufania wobec sąsiadów a także prowadzić politykę niedopuszczającą do pogorszenia sytuacji mniejszości węgierskiej za granicami kraju.

Po kryzysie gospodarczym w 2009-2010 na Węgrzech następnym wydarzeniem, które zmieniło w dużym stopniu środowisko bezpieczeństwa jest konflikt ukraiński i agresja rosyjska na Ukrainę. Dla Węgier ma to szczególne znaczenie nie tylko dlatego, że kraje te sąsiadują ze sobą, lecz ze względu na mniejszość węgierską zamieszkujących Zakarpacie. Konflikt zbrojny rozpoczęty w 2014 roku nie zmienił podejście decydentów strategicznych o zatrzymaniu regresu potencjału zbrojnego. Do zatrzymania upadku stanu Wojska Węgierskiego doszło w 2016 roku przez uchwalenie projektu modernizacyjnego i zbrojeniowego „Zrinyi 2026”. Do uchwalenia programu doszło na skutek kryzysu migracyjnego, który pokazał, że siły porządkowe nie są gotowe utrzymać porządku publicznego w czasie kryzysu a stan wojska jest w tak drastycznym stopniu, że nie można pozwolić na dalszą regresję (Śmiałek 2019, s. 197-212, Vojenské Rozhledy 2019, s. 55-70).

Strategia Bezpieczeństwa Węgier z 2020 roku

Kultura strategiczna rozwijała się od 2012 roku, co podkreśla nie tylko powstanie nowych zagrożeń i przekształcenie wyzwań w zagrożenia, lecz także zmiana polityki bezpieczeństwa kraju. Ze względu na wydarzenia na świecie i w Europie, dokument z 2012 roku powinien przejść korekty i kontrole po pojawieniu się nowych wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa Węgier i systemu bezpieczeństwa europejskiego. Nowy dokument z 2020 roku stanowi uzupełnienie tego braku podobnie jak w polskiej myśli strategicznej. Na podstawie ewolucji myśli strategicznej warto podkreślić różnice i zmiany, które zostały wywołane przez zmiany w środowisku bezpieczeństwa i ładzie międzynarodowym jakim były rewolucje kolorowe i arabska wiosna, wojna domowa w Syrii wraz z użyciem broni biologicznych, wojna domowa na Ukrainie i aneksja Krymu przez Federację Rosyjską, kryzys migracyjny i najnowsze zagrożenie, z którym boryka się cały świat w 2020 roku: pandemia COVID-19. Nowa strategia

wypunktuje wyzwania strategiczne, które w każdym momencie wraz z wzrostem ryzyka wystąpienia i drastycznych skutków może przekształcić się w zagrożenie.

Tabela 1. Podsumowanie najważniejszych elementów Strategii Bezpieczeństwa Węgier z 2012 i 2020 roku

	Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Węgier z 2012 roku	Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Węgier z 2020 roku
Podstawowy element strategii	Interesy i wartości narodowe	Suverenność państwa
Zrozumienie pojęcia bezpieczeństwa	Określa charakterystykę podmiotową (wymienia: jednostkową, grupową, państwową, regionalną i globalną) i przedmiotową (wymienia: polityczną, militarną, gospodarczą i monetarną, społeczną) bezpieczeństwa.	Zakres przedmiotowy rozszerzono o elementy: technologiczne, ekologiczne, zdrowotne, policyjno-porządkowe, informacyjne i cybernetyczne.
Wymienione partnerzy	USA	Strategiczni partnerzy: V4, Niemcy, Polska, USA, Włochy, Francja, Turcja, Gospodarcze partnerzy: Rosja, Chiny ³
Wymienione organizacje międzynarodowe	ONZ, NATO, UE, OBWE, OECD	NATO, UE, OBWE, Rada Europy
Zakres geograficzny	Akwen Karpacki, Region euro-atlantyki, Region poradziecki, Zachodnie Bałkany, Północna Afryka, Bliski Wschód	Akwen Karpacki, Środkowa Europa, Zachodnie Bałkany, Europa-Wschodnia, Bliski Wschód, Sahel region
Znaczenie mniejszości narodowości Węgier	Bezpieczeństwo mniejszości węgierskiej ściśle związane jest z poziomem bezpieczeństwa państwa zamieszkanego przez Węgrów wraz z rozwojem stosunków dwustronnych.	Strategia bezpieczeństwa rozszerza podmioty nie tylko dla kraju, lecz także na naród węgierski Węgier i mniejszość węgierską zamieszkującą w Akwencie Karpackiej.
Rola Wojska Węgierskiego	Podstawowa gwarant bezpieczeństwa narodu i kluczowy instrument realizacji polityki zagranicznej.	Spoza podstawowych zadań obrony kraju poszerzono zakres oddziaływań na reagowanie działań o charakterze terrorystycznym i aktywnością masowej migracji, oddziaływanie mechanizmów hybrydowych, na klęski i katastrofy naturalne i techniczne. Dodano do operacyjnych przestrzeni cyberprzestrzeń (przestrzeń lądowa i powietrzna).

³ Federacja Rosyjska i Chińska Republika Ludowa są wymienieni jako partnerzy gospodarcze nie jako partnerzy strategiczni. Wynika to z charakteru znaczenia tych dwóch państw w ładzie światowym. Strategia podkreśla, że Sojuszu Północnoatlantyckiego nie zagraża Rosji.

	Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Węgier z 2012 roku	Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Węgier z 2020 roku
Główne wyzwania dla bezpieczeństwa	Kryzys gospodarczo-monetarny, ataki w cyberprzestrzeni i przeciwko infrastrukturze krytycznej, działalność zorganizowanych grup przestępczych, politycznie skrajne grupy,	Przymusowa lokacja ludności do Węgier, niespodziewana napaść zbrojna i niestabilność w bezpośrednim sąsiedztwie, oddziaływanie na ograniczenie suwerenności, ataki hybrydowe, wyzwania w cyberprzestrzeni, wyzwania demograficzne, wyzwania gospodarcze i energetyczne, wyzwanie w bezpieczeństwie wewnętrznym, pandemii, klęski żywiołowe i katastrofy techniczne, zmiana klimatu.
Główne zagrożenia dla bezpieczeństwa	Terroryzm, zbrojna napaść, handel bronią, przemyt narkotyków i organów, klęski żywiołowe i katastrofy techniczne.	Terroryzm, handel bronią, przemyt narkotyków i organów, masowa migracja, mechanizmy manipulacji świadomości społeczeństwa za pomocą fake newsów, proliferacja nowych technologii, proliferacja broni masowego rażenia, działalność zorganizowanych grup przestępczych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Decyzji Rządu o strategii bezpieczeństwa narodowego Węgier, 1035/2012 (II.21) oraz Decyzji Rządu o strategii bezpieczeństwa narodowego Węgier, 1163/2020 (IV.21)

Jak wynika z tabeli 1 Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Węgier z 2012 roku nie określa bezpieczeństwa ekologicznego jako elementu przedmiotowego bezpieczeństwa co koryguje dokument z 2020 roku. Wynika z tego, że twórcy wcześniejszego dokumentu nie uznali strategicznej roli ochrony środowiska w zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego. Warto podkreślić także używanie w strategii zamiennie pojęcia zagrożenie i wyzwanie, co wynika z zależności skutków i zasięgu poszczególnych aspektów zagrażających bezpieczeństwu. Głównym autorem strategii na Węgrzech jest Ministerstwo Obrony Narodowej, które współpracuje z pozostałymi resortami. Dokument ten stanowi podstawę do przygotowania resortowych strategii i określa kierunki rozwoju sektorów strategicznych dla bezpieczeństwa.

Na ewolucję strategii wpłynęła także zmiana orientacji politycznej partii rządzącej na Węgrzech. Rządy Orbána Viktora wraz z programem „otwarcia wschodniego” zbliżyły się do Turcji, Rosji i Chin. Wynika to także ze zgrzytów politycznych z Unią Europejską. Zbliżenie Węgier do państw Zachodnioeuropejskich odnotowano wraz z umowami zakupu uzbrojenia z Niemiec i Francji co skutkowało, że oba państwa stały się strategicznymi partnerami. Nie można odejść od początkowej definicji strategicznego partnera określonego w pierwszym rozdziale. O strategicznych partnerach

możemy mówić, jeśli występują dobre stosunki polityczne a także występuje współpraca gospodarcza, wojskowa na wysokim poziomie. Wraz z uruchomieniem rządowego programu Zrinyi 2026, podpisano umowy o zakupie śmigłowców i samolotów Airbus z Francuskiego koncernu oraz armatohaubic i czołgów Leopard 2A7+ z firmą Rheinmetall z Niemiec. Włochy znalazły się wśród partnerów strategicznych ze względu na wspólny interes zatrzymania masowej nielegalnej migracji do Europy. Strategia uwzględnia państwa grupy V4 jako partnerów strategicznych, wynika głównie ze współpracy kulturalno-politycznej. Współpraca ta ma też miano gospodarcze i militarne – Grupa Bojowa V4. Ostatnim krajem uwzględnionym jako państwo strategiczne jest Rzeczpospolita Polska – w Strategii wymieniono Polskę jako drugi kraj między RFN a USA. Wynika to głównie z wspólnego interesu przeciwstawienia się na forum Unii Europejskiej i wspólnego weta przeciwko uruchomienia procedury według artykułu 7 Traktatu Unii Europejskiej. Poza tym warto podkreślić, że zbliżenie polityczne sprzyjało rozwojowi w wymianie towarów i usług oraz stosunków wojskowych i kulturowych. Określenie tych państw w porównaniu do dokumentu z 2012 nie oznacza utraty znaczenia USA dla polityki bezpieczeństwa Węgier, lecz pojawienie się podmiotów nowych, takich jak Berlin, Warszawa, Rzym, Paryż czy Sztambuł. Z państwami tymi można odnaleźć, także wspólne interesy między Węgrami i ww. państwami, które mogą być postrzegane jako partnerstwo strategiczne.

Wzrost znaczenia wartości i interesu suwerenności państwa węgierskiego scharakteryzuje całokształt strategii. Pojęcie suwerenności polityka węgierska rozszerzyła nie tylko do znaczenia suwerenności państwa, lecz także dla narodu węgierskiego w Akwenie Karpackim. Podkreślono to ze względu na konflikty wewnętrzne Unii Europejskiej i pomysłów rozwoju integracji. Rząd Węgier ściśle twierdzi, że w jego interesie jest rozwój Unii Europejskiej bez ograniczenia suwerenności narodowej. Szczególnym elementem są w tym miejscu przymusowe lokacje cudzoziemców na terytorium Węgier (SBN pkt. 9.), stanowiące jeden z elementów zgrzytu administracji UE i Rządu Węgier. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że w strategii określono chęć do poszerzenia współpracy wojskowej w ramach UE, natomiast ta jest niemożliwa bez dalszej integracji całej organizacji. Własne siły zbrojne każdego państwa są jednym ze skrajnych elementów suwerenności państwa i jej przekazanie – nawet w części – ogranicza suwerenności narodowej. Chcąc utrzymać suwerenność, dokument określa potrzebę rozwoju siły narodowej w nim rozbudowy potencjału gospodarczego, militarne – przemysł obronny – porządku publicznego. Innowacyjność państwa jest nowym elementem w strategii, lecz nienowym hasłem w polityce węgierskiej. Władza polityczna podjęła próbę, aby Węgry stały się atrakcyjnym sojusznikiem do współpracy i w poszukiwaniu takich resortów przemysłu i współpracy, które kładą nacisk na rozwój nowych technologii wykorzystujących potencjał narodowy.

Pod względem systemu bezpieczeństwa europejskiego nie jest nowością stanowisko Węgier wobec NATO. Rola NATO dla bezpieczeństwa Węgier i Europy jest podstawowym aspektem. Węgry są gotowe reagować na wyzwania ze strony wschodniej

i południowej. Węgry zobowiązały się także na osiągnięcie budżetu obronnego do wysokości 2% PKB, co będzie w następnych latach jednym z większych wyzwań gospodarki narodowej po pandemii SAR-CoV-19. Drugim elementem znaczącym stało się dodanie cyberprzestrzeni do domeny operacyjnej w znaczeniu ochrony i obrony granicy państwa. Z drugiej strony względem Unii Europejskiej strategia określa potrzebę rozwoju sektorów gospodarczych i militarnych, które umożliwią konkurencyjność w nowym łańdże światowym. Władza Węgier widzi przyszłość Unii Europejskiej nie jako organizacji federacyjnej, lecz jako sojusz i integracja suwerennych narodów. Zauważono w tym względzie tendencje polityki węgierskiej w podkreśleniu ważności suwerenności narodowej ponad integrację europejską.

Grupa Wyszehradzka pojawia się jako pierwszy partner strategiczny i jest jednoznacznym stanowiskiem polityki Węgier polegający na tworzeniu silnych stosunków z tymi państwami. Pod względem współpracy Węgry planują kłaść większą rolę na współpracę obronną między nimi.

Nowym elementem nowej strategii stało się określenie potrzeby rozwoju potencjału narodowego w konkretnych sektorach. W punktach 132-175 przedstawiono plany narodowego systemu przeciwstawienia się i reagowania na wyzwania i zagrożenia, budując odporność (ang. resilience) narodową. Cele stawiane przez twórców, iż węgierska odporność na zagrożenia i wyzwania do 2030 roku będą stanowiły podstawę stabilności narodowej. Strategia prognozuje, że do 2030 roku Węgry staną na 5 miejscu wśród najbezpieczniejszych krajów w Europie i 10 miejscu na świecie (SBN Węgier pkt. 6.)⁴. W tym celu państwo o małym potencjale ma osiągnąć potencjał o charakterze odstraszania i przeciwstawienia się wyzwaniom i zagrożeniom. Cel ten jest dosyć subiektywnym celem i mało prawdopodobnym do rozwiązania.

Badacze węgierscy (Tálas, Csíki 2020, s. 1-18) określają ten dokument jako bardziej funkcjonalny i merytorycznie bardziej rozwinięty niż poprzedni, lecz występują w nim braki, które powinny być uzupełnione. Mimo uwzględnienia zmiany klimatu jako wyzwania globalnego nie został rozwinięty jej wpływ na gospodarkę i społeczeństwo. Występuje także unikanie wyzwań demograficznych, które uniemożliwią stabilizację sytuacji społecznej w regionach skrajnie biednych i nierówności gospodarczo-społeczne o których wcześniej wspomniano. Autorzy podkreślają, że nierówności gospodarczo-społeczne wobec węgierskiej mniejszości cygańskiej stanowić będą poważne wyzwanie dla bezpieczeństwa Węgier.

Wnioski

W kulturze strategicznej Węgier można odkryć wiele kontrowersyjnych charakterystyk, które powstały w wyniku nierównomiernego rozwoju sektorowego, a

⁴ Brakuje natomiast definicji pojęcia bezpieczne państwo.

także wynikają z przyczyn zmian w procesie decyzyjnej i myśli strategicznej. Wśród nich warto wymienić:

Po zmianach ustrojowych głównym kierunkiem w myśli strategicznej stało się utrzymanie porządku wewnętrznego i rozwoju gospodarczego kraju. Węgierska kultura strategiczna w mniejszym stopniu zajmowała się dalszym środowiskiem bezpieczeństwa. Główny obszar pozostał Akwen Karpacki ze względu na dużą liczbę ludności węgierskiej poza granicami kraju.

Można było zauważyć dualizm w polityce bezpieczeństwa Węgier do 2016 roku, gdzie na skutek obniżenia potencjału wojskowego stawiono na chęć obrony kraju przez sojuszników i podporządkowanie się decyzji mocarstw europejskich i światowych co skutkowało brakiem zainteresowania prowadzenia polityki dalekosiężnej.

Ze względu na charakterystykę małego państwa, elita polityczna prowadzi słuszną politykę w sprawie przeciwstawiania się agresywnej polityce.

W szczególności negatywny wpływ na powstanie kultury strategicznej ma to, że w ciągu tych 30 lat decydenci polityczni zajmowali się sprawami wewnętrznymi i w mniejszym stopniu byli zainteresowani otoczeniem dalszym. Z tego względu myśl strategiczna była ograniczona dla okręgu elity politycznej i sektorów bezpieczeństwa, lecz zainteresowanie społeczeństwa nie rozszerzono.

Do punktów zwrotu doszło po ostatnich latach kryzysu. W dużym stopniu wykorzystanie aparatu państwowego skutkowało większym zainteresowaniem dalszym obszarem w środowisku bezpieczeństwa. Społeczeństwo w części zostało zamknięte w tłumaczeniu rządowym, które często wykorzystuje interpretacje polityczne do celów własnych, skutkując obsesją w społeczeństwie a wyciszając rzeczywiste wyzwania i zagrożenia, z którymi boryka się kraj.

Węgierska kultura strategiczna jest w trakcie stałej ewolucji, co jest spowodowane przez głębsze konflikty i zgrzyty polityczne, kryzysy gospodarczo-społeczne. Do konsolidacji i powstania wiarygodnej myśli strategicznej jest niezbędny wzrost zainteresowania społeczeństwa polityką bezpieczeństwa i chęć angażowania się w nią. Ze względu na nowe-stare wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa Węgier, aby skutecznie im przeciwstawić się niezbędna jest dobrze przemyślana strategia określająca kierunki rozwoju i cele strategiczne. Ostatni dokument pokazuje pozytywne kroki w tę stronę w porównaniu do poprzednich dokumentów. Struktura Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Węgier z 2020 roku jest w pełni dokumentem strategicznym, który określa realne wyzwania i zagrożenia dla kraju wraz z poszukiwaniem szans i możliwych środków i sił do ich przeciwstawiania im.

BIBLIOGRAFIA

Pozycje książkowe

- [1] Chabasińska A., Warchał A., Perspektywy bezpieczeństwa w teorii i praktyce, Wyd. WAT, Warszawa 2019.

- [2] Jagusiak B., Jagiełło-Tondera A. (red.), *Język w dyskursie o bezpieczeństwie*, Wyd. Elipsa, Warszawa 2020.
- [3] Nowak E., Nowak M., *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego zarządzanie bezpieczeństwem*, Difin, Warszawa 2011.
- [4] Pawłowski J. (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2010.
- [5] Śmiałek W., *Ewolucja wojen wielość uwarunkowań*, Wyd. WAT, Warszawa 2019.

Czasopisma naukowe

- [1] Csiki T., *A magyar stratégiai kultúra vizsgálatának eredményei*, [online]. Dostępne pod adresem: http://old.biztonsagpolitika.hu/documents/1361901138_CSIKI_Tamas_A_magyar_strategiai_kultura_vizsgalatanak_eredmenyei_-_biztonsagpolitika.hu.pdf, [dostęp 13.11.2020].
- [2] Tálas P. Csiki T., „*Nemzet és Biztonság*”, nr 2 rocznik 2014, Wyd. NKE Szolgáltató Kft., Budapest 2014.
- [3] *Vojenské Rozhledy, Czech Military Review*, Numer 3, Brno 2019.

Netografia

- [1] Nyzio A., *Zmiana i ciągłość w polityce zagranicznej Węgier po 2004 r.* [online]. Dostępne pod adresem: http://www.academia.edu/9065124/Zmiana_i_ci%C4%85g%C5%82o%C5%9B%C4%87_w_polityce_zagranicznej_W%C4%99gier_po_2004_r [dostęp 13.11.2020].
- [2] Tálas P., Csiki T., *Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról*, [online] Wyd. Stratégia Védelmi Kutatóintézet, Elemzések 2020/17. Dostępne pod adresem: <https://svkk.uni-nke.hu/document/> [dostęp 13.11.2020].

Akty normatywne

- [3] *Decyzja Parlamentu Węgier o podstawach polityki bezpieczeństwa i obrony, 27/1993. (IV.23.)*, [online] Dostępne pod adresem: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=993h0011.OGY> [dostęp 13.11.2020].
- [4] *Decyzja Parlamentu Węgier o podstawach polityki bezpieczeństwa i obrony, 94/1998 (XII.29)*. [online] Dostępne pod adresem: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=998H0094.OGY&cel=1%288%29&mahu=1&goto=28> [dostęp 13.11.2020].
- [5] *Decyzja Rządu o strategii bezpieczeństwa narodowego Republiki Węgierskiej, 2073/2004 (IV.15.)*
- [6] *Decyzja Rządu o strategii bezpieczeństwa narodowego Węgier, 1035/2012 (II.21)*. [online] Dostępne pod adresem: https://2010-2014.kormany.hu/download/f/49/70000/1035_2012_korm_hatarozat.pdf [dostęp 13.11.2020].
- [7] *Decyzja Rządu o strategii bezpieczeństwa narodowego Węgier, 1163/2020 (IV.21)*. [online] Dostępne pod adresem: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txtreferer=00000001.txt> [dostęp 13.11.2020].

